

**Східноукраїнська організація
«Центр педагогічних досліджень»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ**

**МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ
ВИРІШЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
ВИХОВАННЯ І ОСВІТИ»**

24–25 липня 2020 р.

**Харків
2020**

УДК 371(063)
П76

П76 **Пріоритетні напрямки вирішення актуальних проблем виховання і освіти** : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків, Україна, 24–25 липня 2020 р.) – Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. – 84 с.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 371(063)

© Автори статей, 2020
© Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ Грома І. Г.	6
ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ РІЗОЛЯ (НА ПРИКЛАДІ КВАРТЕТУ БАЯНІСТІВ) Левицький П. В.	9
ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ АНАЛІЗУ КОНКРЕТНОЇ СИТУАЦІЇ У ФОРМУВАННІ СУБ'ЄКТНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ Малихін О. В., Арістова Н. О.	13
НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ Степаненко О. К.	17

НАПРЯМ 2. СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

ІНКЛЮЗІЯ ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ Нагорна О. В.	22
---	----

НАПРЯМ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ Мельник І. М., Луцик Т. В.	26
--	----

НАПРЯМ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНОГО ЗМІСТУ Коростіянєць Т. П.	30
ЗАВДАННЯ ДІАГНОСТИКИ СФОРМОВАНOSTІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-КОМАНДИРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ Луценко Б. В.	34

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ СПІЛКУВАННЯ
ЯК ПОКАЗНИК ПОВЕДІНКОВОГО КРИТЕРІЮ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Орду К. С. 36

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО
НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Тесленко Т. В. 40

НАПРЯМ 5. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПРЕДИКТОР ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ
СПРЯМОВАНOSTІ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ

Бедан В. Б. 44

ПРОЦЕС РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Козігора М. А. 48

НАПРЯМ 6. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

РОБОТА З ДІТЬМИ І ПІДЛІТКАМИ МЕТОДОМ
СИМВОЛДРАМА В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Войцехівська Н. В. 53

НАПРЯМ 7. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЖИВАННЯ В ПОЛОНІ
В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Сек О. А. 57

CROSS-CULTURAL BEHAVIOUR: UKRAINE VERSUS INDIA

Soroka I. A. 60

НАПРЯМ 8. МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

МЕДІАЦІЯ ТА МЕДІАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ
У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Іванцев Н. І., Іванцев Л. І. 64

ОСОБЛИВОСТІ ГЕМОДИНАМІКИ У ДІТЕЙ
З СИНДРОМОМ ДЕФЦИТУ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНІСТЮ

Чистовська Ю. Ю., Гурський С. О. 67

НАПРЯМ 9. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

ПСИХОЛОГІЧНІ СТАНИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК СКЛАДОВА ЇХНЬОГО ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ Велитченко Л. К., Гінкул О. О.	71
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА КОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ У ШКОЛЯРІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ Літвін О. Б.	75
ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ Минченко Н. С.	80

шляхів управління процесом їх розвитку в освітньому середовищі військового закладу освіти.

Крім того, відсутня універсальна методика вимірювання рівнів лідерських якостей. Виходячи з цього, для вирішення завдань дослідження ми послуговувалися авторською методикою діагностики лідерських якостей (МДЕІ) Л. Н. Вахрушевої [1], як такою, що найбільш повно відповідає меті та завданням дослідження, а отримані результати дозволяють визначити ступінь сформованості лідерських якостей майбутнього офіцера-командира Національної гвардії України. Вказана методика, опублікована в професійних видавництвах, має задовільні показники узгодженості, надійності та валідності, отримані емпіричним шляхом.

Література:

1. Вахрушева Л. Н., Гризодуб В. В., Садокова А. В. Методика діагностики емоціонального інтелекта (МДЭИ). *Психологическая диагностика*. 2009. № 1. С. 3-44.

2. Карнов А. В. Рефлексивность как психологическое свойство и методика ее диагностики. *Психологический журнал*. 2002. № 5. Т. 24. С. 45-57.

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ СПІЛКУВАННЯ ЯК ПОКАЗНИК ПОВЕДІНКОВОГО КРІТЕРІО ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Орду К. С.

аспірантка кафедри педагогіки

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна**

В аспекті пропонованого дослідження суголосні з твердженням учених [Л. Качала, Р. Погоріляк, І. Рогач, Р. Шніцер], що спілкування лікаря з пацієнтом повинне мати активний зворотний зв'язок, послуговуватися широким спектром вербальних і невербальних засобів спілкування і містити механізми рефлексії, тобто бути довірливим, адже саме довіра до лікаря є тим чинником, який визначає рівень психологічного комфорту пацієнта і його готовність виконувати всі приписи лікаря та всіляко сприяти власному одужанню [8].

В. Бутенко зазначає, що вербальне (лат. verbalis, від verbum – слово) спілкування – це процес взаємообміну інформацією за допомогою мови (усної, писемної, внутрішньої), який відбувається за своїми

внутрішніми законами, вимагає активної розумової діяльності та ґрунтується на певній системі усталених норм. Вербальні засоби комунікації (мова, мовлення) утворюють знакову систему, найменшою предметно-значущою одиницею якої є слово (вислів), поєднане з іншими словами за правилами цієї самої знакової системи [1, с. 4].

За І. Кузнецовою, важливим засобом спілкування є мова, оскільки сприяє встановленню контакту, його підтримці та розвитку. В розмові лікареві необхідно уникати банальних фраз, традиційних виражень співчуття, не зловживати спеціальними медичними термінами, тому що вони можуть викликати необґрунтовану тривогу пацієнта [5].

Отже, можемо стверджувати, що володіння майбутніми сімейними лікарями вербальними засобами спілкування, які характеризуються точністю, правильністю, чистотою мовлення й лексичним багатством, є необхідною професійною якістю, що сприяє формуванню в них інформаційно-комунікативної компетентності.

Щодо важливості опанування невербальних засобів спілкування, слід зазначити, що їх класифікації та особливостям стилів комунікативної невербальної поведінки присвячено дослідження М. Андріанова, Ф. Ісаєва, І. Зязюна, О. Ломакіна, В. Нестерова, І. Підласого, В. Сластьоніна, Г. Попова та ін. З-поміж зарубіжних дослідників, які зробили значний внесок у цій галузі, можна виокремити А. Піза, який вперше серйозно зайнявся вивченням означеного питання в кінці 70-х років ХХ ст., Р. Бердвіссла, А. Мейерабіана, Г. Уейнрайта, Ю. Фаста А. Хілла та ін. [6, с. 114].

Важливою є думка Л. Корневої, що невербальна комунікація – це система знаків, що використовуються у процесі спілкування і відрізняються від мовних засобами та формою виявлення. Науковими дослідженнями доведено, що саме за рахунок невербальної комунікації відбувається від 40 до 80% комунікації. Причому 55% повідомлень сприймається через вираз обличчя, позу, жести, а 38% – через інтонацію та модуляцію голосу [4, с. 88].

Л. Кайдалова та Л. Пляка стверджують, що невербальні засоби спілкування доповнюють вербальну мову, характеризують емоційні стани партнерів зі спілкування, створюють психологічний контакт між партнерами [2, с. 46].

Як зазначає Л. Харченко, невербальна поведінка людини нерозривно пов'язана з її психічними станами і служить засобом їх вираження. У процесі спілкування невербальна поведінка постає об'єктом тлумачення не сама собою, а як показник прихованих для безпосереднього спостереження індивідуально-психологічних і соціально-психологічних характеристик особистості [9, с. 58].

За визначенням О. Панькевич, невербальна поведінка – це найрізноманітніші рухи (жести, експресія обличчя, пози, інтонаційно-ритмічні особливості голосу, дотик), що виражають психічні стани людини, її ставлення до партнера, до ситуації спілкування в цілому. До

основних засобів невербальної комунікації належать її зовнішній вигляд, мовне дихання, пантоміміка, міміка, контакт очей (візуальний контакт), міжособистісний простір [7, с. 56].

У психології виділяють чотири форми невербального спілкування: кінесіку, паралінгвістику, проксеміку, візуальне спілкування (окулесіку) [3, с. 17–19].

Розглянемо детальніше кінетичні невербальні засоби, які, по суті, є найважливішими в спілкуванні. Міміка – це експресивні рухи м'язів обличчя, що виражають психічний стан, почуття, настрої людини в певний момент часу. Часто вираз обличчя більше впливає на людей, аніж слова. Міміка, так само як і жести, підвищуючи емоційну значущість інформації, сприяє кращому її засвоєнню. Вираз обличчя комунікатора має відповідати характеру мовлення чи відносин з реципієнтом, може виражати впевненість, схвалення, невдоволення [6, с. 115].

З мімікою тісно пов'язаний візуальний контакт, тобто погляд, що становить важливу частину спілкування. За С. Шевчук, розрізняють діловий, світський та інтимний погляди залежно від локалізованої спрямованості на співрозмовника [10, с. 160].

Учені (Л. Качала, Р. Погоріляк, І. Рогач, Р. Шніцер та ін.) наголошують, що найбільш інформативною, зрозумілою і легкою в декодуванні у процесі спілкування є міміка – рухи м'язів обличчя, що відображають внутрішній емоційний стан, який надає понад 70% інформації. Важливу роль у спілкуванні відіграють жести – виражальні рухи рук, що передають внутрішній стан людини. За призначенням і природою розрізняють ритмічні, емоційні, вказівні, зображувальні та жести-символи [8].

Не менш важливою професійною навичкою сімейного лікаря, і ми цілком погоджуємося із цим, є його вміння слухати, адже це дає змогу зрозуміти і запам'ятати важливу для подальшого лікування інформацію, а також з'ясувати основні психологічні особливості особистості пацієнта. Для підвищення ефективності слухання сімейному лікареві потрібно вдосконалювати навички концентрації уваги, емоційного самоконтролю, роботи з інформацією. За необхідності засвоєння великого обсягу інформаційних повідомлень одним із способів концентрації уваги є вміння точно визначити, яка саме інформація необхідна в конкретній ситуації, для конкретного пацієнта. Уміння слухати – це найважливіша умова і запорука продуктивного спілкування сімейного лікаря з пацієнтом [8].

До невербальних засобів спілкування необхідно віднести особливості емоційного контакту. Безумовно, емоції як субективні переживання, які супроводжують всі психічні процеси і відображають ставлення людини до довколишньої дійсності і самої себе як один із найважливіших механізмів мобілізації й інтеграції різних ресурсів організму до дії, відіграють суттєву роль у спілкуванні [5].

Урахування всіх чинників невербального спілкування надзвичайно важливе в діловому спілкуванні фахівців сімейної медицини. Подекуди саме жести та міміка можуть надати значну інформацію для обох учасників комунікації. Від знання фахівцями різних особливостей невербального спілкування залежить успішність їхнього ділового спілкування [2, с. 53].

Таким чином, уважаємо, що вміння доносити до пацієнтів і членів їхніх родин підготовлений інформаційний продукт засобами письмової й усної комунікації, є ключовими в межах формування досліджуваного конструкту.

Література:

1. Бутенко Н. Ю. *Комунікативна майстерність викладача : навчальний посібник*. Київ : КНЕУ, 2005. 329 с.
2. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. *Психологія спілкування : навчальний посібник*. Харків : НФаУ, 2011. 132 с.
3. Ковалінська І. В. *Невербальна комунікація*. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
4. Корнева Л. М. *Невербальні засоби в міжкультурній комунікації. Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49, Т. 1. С. 88–90.
5. Кузнецова І. В. *Вербальне та невербальне спілкування майбутніх лікарів*. URL: http://repo.knpu.edu.ua/bitstream/123456789/5408/1/Кузнецова_І.В._Вербал_не_та_невербал_н_спілкування....pdf
6. Курило О. Й., Розман І. І. *Вербальні та невербальні аспекти спілкування*. Молодий вчений. 2017. № 4.3. С. 114–118.
7. Панькевич О. О. *Формування культури професійної взаємодії майбутніх фахівців соціономічної сфери : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04*. Одеса, 2019. 280 с.
8. Рогач І. М., Шніцер Р. І., Качала Л. О., Погоріляк Р. Ю. *Етика спілкування як складова частина менеджменту в системі охорони здоров'я : навчально-методичний посібник для лікарів-інтернів та лікарів-курсантів*. Ужгород, 2010. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/2687>
9. Харченко Л. П. *Особливості застосування невербальних засобів ділового спілкування методологія й методи соціальної роботи. Соціальна педагогіка : теорія та практика*. 2013. № 4. С. 58–65.
10. Шевчук С. В., Клименко І. В. *Українська мова за професійним спрямуванням : підручник*. Київ : Алерта, 2011. 695 с.